

Ny dom fra Høyesterett:

Profesjonsansvar for advokater

En nylig avsagt dom i Høyesterett (HR-2022-2010-A) synliggjør noen av grensene for en profesjonsutøvers ansvar. Dommen fremhever at en advokat i mange tilfeller kan legge til grunn opplysninger om faktum som klienten gir, uten å foreta nærmere undersøkelser av om disse er korrekte. Dette gjelder særlig når klienten selv er profesjonell.

Advokat (H)
Jørgen Svartebekk
Partner advokatfirmaet Riisa

En lang rekke med dommer, både fra Høyesterett og underliggende rettsinstanser, understreker at det såkalte profesjonsansvaret er strengt. Dette innebærer at både advokater, revisorer og andre profesjonsgrupper blir bedømt etter en streng erstatningsrettslig standard. Profesjonsutøveren skal følgelig ikke nødvendigvis gjøre store feil før domstolene legger til grunn at han eller hun er erstatningsansvarlig. Denne strenge standarden legges til grunn også i denne siste dommen, men synliggjør også tydelig noen av grensene for profesjonsutøvers ansvar.

Sakens bakgrunn

Bakgrunnen for saken i Høyesterett var at et advokatfirma ble engasjert for å gi et skattemessig råd. Klienten ønsket en vurdering av om den skatterettslige fritaksmodellen kom til anvendelse for utdelinger fra et fond som følge av gevinster ved aksjesalg. Ved denne vurderingen var det av betydning for skatteplikten om fondet eide aksjene direkte, eller indirekte. Advokaten ba derfor om opplysninger fra klienten om eierskapet. Forretningsføreren svarte at så langt hun visste var eierskapet direkte.

Advokaten utformet deretter sitt rådgivningsnotat basert på at eierskapet var direkte, og vurderte det slik at fritaksmodellen kom til anvendelse. I notatet tok advokaten forbehold om at opplysningene om at eierskapet var direkte, slik klienten hadde opplyst, var korrekt. Advokaten skrev videre i notatet at dersom faktum ikke var slik som beskrevet i notatet, måtte klienten gi beskjed. Advokaten mottok ingen korrigerende tilbakemelding på notatet fra klienten.

Klienten baserte seg deretter på advokatens notat ved innlevering av skattemelding. Det ble senere gjennomført et bokattersyn hos klienten hvor det ble avdekket at eierskapet var indirekte, hvilket innebar at fritaksmodellen ikke kom til anvendelse. Skattemyndighetene ila klienten tilleggsskatt som følge av at det var gitt uriktige opplysninger i skattemeldingen. Klienten fremmet deretter erstatningskrav mot advokatfirmaet for tilleggsskatten, og gjorde gjeldende at advokaten skulle ha kontrollert opplysningen om at eierskapet var direkte.

Høyesteretts vurdering

Overordnede utgangspunkt

Høyesterett tar ved sin vurdering av saken utgangspunkt i at det gjelder en streng aktsomhetsnorm for advokater. Dette ble først uttalt i Rt. 1995 s.

1350, og er senere gjentatt av Høyesterett i flere dommer.

Høyesterett presiserer videre at ved vurderingen av om advokaten har opptrådt uaktsomt, må det tas utgangspunkt i det oppdraget advokaten har påtatt seg. Videre må man ved vurderingen også se hen til alminnelige krav til utøvelse av advokatvirksomhet. Disse reglene stiller bl.a. krav om at advokatvirksomheten må utøves i tråd med god advokatskikk.

Samtidig påpeker Høyesterett at klientens grad av profesjonalitet har betydning for vurderingen av om advokaten har handlet uaktsomt. Poenget her er at dersom klienten er profesjonell, kan advokaten forvente at klienten forholder seg til rådgivningen på en annen måte, enn om klienten er en privat part. Høyesterett formulerer dette slik:

«Dersom klienten er profesjonell, vil en advokat med rette kunne ha høyere forventninger til hvordan klienten opptrer i samspillet dem imellom, for eksempel med tanke på ansvaret for å fremskaffe faktiske opplysninger av betydning for oppdraget, oppfølging og fremdrift. Men også i forhold til ikke-profesjonelle klienter må advokaten normalt kunne forvente at klienten gjør seg kjent med rådene og opplysningene som

advokaten gir, jf. Rt-2014-422 avsnitt 42.»

Høyesteretts konkrete vurdering

Det sentrale spørsmålet i saken var om det var forsvarlig av advokaten å legge til grunn klientens opplysninger om at fondet eide aksjene direkte, eller om advokaten selv burde ha undersøkt eierforholdet nærmere. Utgangspunktet for vurderingen formulerer Høyesterett på denne måten:

«Å kartlegge faktum som er avgjørende for det juridiske rådet som blir gitt, kan etter omstendighetene være en sentral del av advokatens oppgave. Klienten er på sin side normalt den som har best kunnskap om egne forhold, herunder egen virksomhet. For å unngå at advokatens oppdrag blir for omfattende, og at klienten påføres unødige kostnader, vil det ofte være praktisk at klienten klarlegger de faktiske forholdene om egen virksomhet som ligger til grunn for rådgivningen. Advokaten kan likevel ikke alltid forvente at klienten selv skal skaffe til veie eller undersøke faktiske forhold av betydning for advokatoppdraget. Hvor langt advokaten selv må gå i å avklare sakens faktiske forhold, avhenger blant annet av oppdraget, om klienten er en profesjonell aktør og av opplysningenes art.»

Ved den konkrete vurderingen poengterte Høyesterett innledningsvis at advokatoppdraget ikke eksplisitt gikk ut på å avklare eierforholdet nærmere. Samtidig vises det til at det var synbart for advokaten at klienten ikke var sikker på om eierskapet var direkte eller indirekte. Likevel påpekes det at utgangspunktet må være at det var forsvarlig av advokaten i utgangspunktet å legge til at eierforholdet var direkte.

Høyesterett viser så til at forbeholdet som advokaten tok i notatet i realiteten innebar at advokaten overlot til klienten å verifisere hva som var riktig med hensyn til eierforholdet. Vurderingen av om dette var uaktsomt, må gjøres

med utgangspunkt i en helhetsvurdering. I den forbindelse fremheves et pedagogisk aspekt: advokaten må utforme rådgivningen på en slik måte at den er forståelig for klienten.

Høyesterett mener at klienten ut fra notatet må forstå at eierskapet har betydning for konklusjonen på den skattemessige vurderingen. Her fremgår det direkte av dommen at Høyesterett tillegger klientens profesjonalitet betydning. Vurderingen er at klienten som en profesjonell aktør får en tilstrekkelig klar oppfordring til å undersøke eierskapet nærmere.

Den direkte mottakeren av notatet fra advokaten var forretningsføreren. Notatet ble fra forretningsføreren videre sendt til både selskapets styreformann og revisor. I relasjon til dette bemerker Høyesterett at advokaten ikke kan bebreides for at ingen av disse reagerte på forbeholdet.

Deretter bemerker Høyesterett at det i utgangspunktet er klienten som må sørge for å fremlegge korrekte opplysninger om egen virksomhet til advokaten. Det er nærliggende å forstå dette slik at dersom klienten ikke kjenner til egen virksomhet i tilstrekkelig grad, og ønsker at advokaten skal avklare faktiske forhold om denne, må klienten eksplisitt be advokaten om å gjøre en slik vurdering.

På bakgrunn av disse forholdene fant Høyesterett at advokaten i denne saken ikke hadde opptrådt uaktsomt, og han ble derfor frifunnet for erstatningskravet.

Avsluttende kommentarer

Det avgjørende for om advokaten er erstatningsansvarlig, er om han har handlet uaktsomt. Dette følger av den såkalte culpanormen. Denne normen er relativ, hvilket innebærer at den varierer avhengig av omstendighetene. Dette refereres gjerne til som culpanormens relativitet. En advokat må tilpasse sin rådgivning til klienten. Mens man overfor en profesjonell klient må formulere seg særlig tydelig, og har et

mer begrenset rom for å forvente egne avklaringer fra klienten, er dette annerledes for en profesjonell klient. Sagt med andre ord kan ikke en profesjonell klient forvente at advokaten forholder seg til ham eller henne på samme måte som en uprofesjonell klient kunne forvente.

Når culpanormen anvendes overfor profesjonsutøvere, f.eks. advokater eller revisorer, stilles det strenge krav fordi de er profesjonelle. Det Høyesterett gjør i denne saken er at man stiller strengere krav også til en profesjonell klient. I og med at dette gjøres fordi klienten er profesjonell, kan det sies å være en grad av symmetri i vurderingen av de to partene i kontraktsforholdet. Dette innebærer imidlertid ikke at det nødvendigvis stilles de samme kravene til profesjonsutøveren og klienten; deres roller i kontraktsforholdet er forskjellige.

Samlet sett bidrar dommen til å klarlegge profesjonsansvarets grenser og synliggjøre at profesjonelle klienter må forholde seg profesjonelt til rådgivningen som skal gis. Høyesteretts vurderinger vil kunne få betydning for fremtidige erstatningsaker innenfor flere profesjonsgrupper, ved å fremheve at det stilles krav også til profesjonsutøvers klient i slike saker.